

Historia zaklęta w pamięci

**Stanisławów i Ziemia Stanisławowska
w polskiej i ukraińskiej
przestrzeni historycznej**

**Tom I
Ludzie**

Historia zaklęta w pamięci

**Stanisławów i Ziemia Stanisławowska
w polskiej i ukraińskiej
przestrzeni historycznej**

**Tom I
Ludzie**

Redakcja naukowa
Adam Adrian Ostanek

Warszawa – Iwano-Frankiwnsk 2021

Recenzenci:

prof. dr hab. Igor Rajkiwskij

dr hab. Andrzej Wawryniuk, prof. PANS

Rada Naukowa Serii:

dr hab. Adam A. Ostanek, prof. WAT

dr hab. Piotr Semków, prof. AMW

dr Petro Hawryłyszyn

dr Mariusz Kardas

© Copyright by Autorzy

© Copyright by Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie

ISBN 978-83-7938-373-3

ISBN 978-83-7938-371-9

Redakcja i korekta:

Zespół autorski

Tłumaczenie wstępów na jęz. ukraiński / Вступ з польської переклала:

Natalia Tkaczyk / Наталя Ткачик

Projekt okładki:

Jarosław Sosnowski

Wszelkie wnioski, opinie i refleksje sformułowane w opublikowanych tekstach są wyrazem poglądów ich autorów.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, імен та інших даних несуть автори публікацій.

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie

Projekt współfinansowany ze środków
Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie

Проект співфінансований за кошти
Генерального Консульства Республіки Польща
у Львові

Wydanie I

Objętość: 18 arkuszy wydawniczych

Wydawca: Wojskowa Akademia Techniczna

Druk: P.P.H. Remigraf Sp. z o.o., ul. Dźwigowa 61, 01-376 Warszawa

Spis treści

Wstęp	7
Вступ	11
Maciej Franz <i>Nie byłoby Stanisławowa bez Andrzeja Potockiego. Stan badań nad dziełem hetmana polnego koronnego Andrzeja Potockiego</i>	15
Любомира Федунішин <i>Регіональні збройні формування у студіях галицького історика Івана Кривецького</i>	29
Konrad Zaleski <i>Z Laudy do Nowosiółki Koropieckiej – historia rodu Koryznów</i>	49
Маріанна Мовна <i>“Путівник Чорногорою та Східними Besкидами” Генрика Хофбауера: характеристика фактологічного наповнення</i>	65
Batosz Konieczka <i>Pochodzenie Mychajły Kołodzińskiego w kontekście jego działalności politycznej</i>	73
Мирон Черепанин <i>Мистецька палітра Станіславова доби Дениса Січинського (штрихи до творчого і психологічного портрету композитора на тлі епохи)</i>	83
Ганна Карась <i>Візія українсько-польських взаємин відомими діячами музичної культури української діаспори – уродженцями Станіславівщини</i>	99
Оксана Дрогобицька <i>Станіславівська українська гімназія (1905–1939 рр.) у спогадах сучасників</i>	119
Ewa Kowalska <i>Obywatele II RP z województwa stanisławowskiego zgładzeni w zbrodni katyńskiej. Stan badań i postulaty badawcze</i>	129
Tomasz Gonet <i>Zagłada społeczności żydowskiej Stanisławowa w pamięci ocalałych</i>	143

Adam Adrian Ostanek, Roman Czornieński	
<i>Zbrodnia nieukarana. Mord w Czarnym Lesie w 1941 roku.</i>	
<i>Stan badań i postulaty badawcze</i>	177
Rafał Michliński	
<i>Prace poszukiwawcze polskich ofiar totalitaryzmów na terenie Ukrainy – wybrane zagadnienia i refleksje</i>	189
Роман Тарасевич	
<i>Переселення поляків зі Станіславщини до Польщі у 1944–1946 рр.: проблема термінології</i>	201
Богдан Максимець	
<i>Із плеяди найвидатніших жінок України: Дисидентка Оксана Попович</i>	209
Noty biograficzne autorów	247

Wstęp

Uwolnienie się ponad 30 lat temu nauki polskiej i ukraińskiej spod wpływów cenzury, jak również odejście od badania tematów odgórnie narzucanych wraz z ich oficjalną interpretacją spowodowało, że dla badań naukowych w obydwu krajach otworzyła się nowa era. Możliwość swobodnego prowadzenia badań zachęcała do podejmowania tematów stanowiących białe plamy w historii Polski i Ukrainy, w tym także tych dotyczących wspólnych dziejów Polaków i Ukraińców.

Od pierwszej połowy lat 90. XX wieku tak w Polsce, jak i na Ukrainie przybawało różnego rodzaju publikacji, w tym także omawiających dzieje obydwu państw, regionów, czy wzajemnych relacji. O ile jednak podejmowanie tematów ogólnych było z różnych względów prostsze, zdecydowanie mniej powstawało publikacji analizujących zagadnienia węższe, w tym odnoszących się dziejów miast czy miasteczek.

Wspomniane trzy minione dekady swobody w prowadzeniu badań naukowych stały się okazją do debaty polskich i ukraińskich naukowców przy okazji VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej*. Celem tegorocznej konferencji było przybliżenie wątków badanych przez polskich i ukraińskich historyków ze szczególnym naciskiem na ukazanie obydwu punktów widzenia na sprawy obejmujące Polaków i Ukraińców.

Oddawane do rąk Czytelników tomy noszą wspólny tytuł: *Historia zaklęta w pamięci. Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej*. Zamieszczone w nich teksty są efektem wieloletnich badań naukowych poszczególnych Autorów, jak również są pokłosiem dyskusji zainicjowanych podczas trwania obrad konferencyjnych. Celem publikacji jest próba ukazania stanu badań nad dziejami Stanisławowa i Ziemia Stanisławowskiej oraz tego, jak poszczególne z podejmowanych już zagadnień prezentowane są w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej. Na każdy z tomów składa się po 14 tekstów autorstwa badaczy polskich i ukraińskich.

Tom 1 zawiera materiały ilustrujące miejsce i rolę człowieka w życiu miasta i regionu. Część z nich powiązana jest także z zagadnieniami życia codziennego, co powoduje, że znajdujące się tu teksty uzupełniają także częściowo treści znajdujące się w tomie 2. Zaprezentowane tematy starano się uszeregować w sposób chronologiczny.

Publikację rozpoczyna tekst Macieja Franza (Мацей Франз) w którym Autor poddaje analizie stan badań nad dziejami Stanisławowa od czasów najdawniejszych, po współczesne. Skupia się przy tym na niedocenionym i często nieznanym dorobku historyków pracujących przed 1939 rokiem, których spuścizna na skutek wojny została często zniszczona, a także jest mocno zapomniana, bo nie doczekali się oni swoich następców.

Kolejny tekst, autorstwa Lubomyry Fedunyszyn (Любомира Федунішин), przybliży sylwetkę Iwana Krewieckiego, pierwszego ukraińskiego historyka wojskowości, który zajmował się w swych badaniach dziejami formacji zbrojnych Ukraińców podczas Wiosny Ludów 1848–1849. Autorka poddaje analizie jego działalność na polu nauki.

Konrad Zaleski (Конрад Залеський), autor trzeciego tekstu, przybliży w swoim artykule dzieje rodu Koryznów – przedstawiciele szlachty zagrodowej, która w XVIII wieku trafiła w okolice Koropca z Litwy. Zakończenie II wojny światowej oznaczało dla przedstawiciele rodziny konieczność kolejnej podróży dziejowej.

Marianna Mowna (Маріанна Мовна) w swoim tekście z kolei analizie poddaje wartość poznawczą i merytoryczną pierwszego przewodnika po Karpatach Wschodnich, wydanego w końcu XIX wieku. Przybliżając przy okazji pokrótce biogram jego autora – Henryka Hofbaurea, przedstawia także powstałe na przełomie lat recenzje i opinie o przewodniku i jego autorze.

W piątym artykule Bartosz Konieczka (Бартош Конечка) przybliżył sylwetkę Mychajły Kołodzińskiego. Poza przedstawieniem życiorysu tego ukraińskiego działacza politycznego pochodzącego z polsko-ukraińskiej rodziny, który w życiu dorosłym określił się jako Ukrainiec i aktywnie włączył się w działalność mającą na celu stworzenie państwowości ukraińskiej, Autor przeanalizował także bieżący stan badań dotyczący tej postaci.

Myron Czerepanyn (Мирон Черепанин), autor kolejnego tekstu, podjął próbę przybliżenia sylwetki Denysa Siczyńskiego – wybitnego ukraińskiego kompozytora żyjącego i tworzącego w Galicji Wschodniej na przełomie XIX i XX wieku. Analizie poddany został wpływ środowiska muzycznego i przedstawiciele świata kultury Stanisławowa na twórczość Siczyńskiego w pierwszej dekadzie XX wieku.

Kolejny tekst, autorstwa Hanny Karaś (Ганна Карась), dotyczy wizji stosunków polsko-ukraińskich w kontekście współpracy polskich i ukraińskich przedstawiciele świata muzyki Stanisławowa okresu początku XX wieku. Autorka podejmuje w nim także aspekt ogólnego współistnienia i współpracy na niwie kultury, pomiędzy przedstawicielami obydwu społeczności zamieszkujących miasto.

Artykuł Ewy Kowalskiej (Єва Ковальська) został z kolei poświęcony obywatelom II Rzeczypospolitej pochodzącym z województwa stanisławowskiego

i zamordowanym w zbrodni katyńskiej. Autorka nie tylko dokonała tu przybliżeniem biogramów ofiar mordu, ale także podjęła się próby analizy bieżącego stanu badań i przedstawienia postulatów badawczych w tym zakresie.

Autor następnego artykułu – Tomasz Gonet (Томаш Гонет), przybliżył tragiczne losy ludności żydowskiej ze Stanisławowa w latach II wojny światowej. Na podstawie wspomnień i relacji ocalałych odtworzył z dość dużą dozą szczegółów zachowania Niemców i okoliczności w jakich dochodziło do licznych zbrodni.

Adam Adrian Ostanek (Адам Адриан Останек) wspólnie z Romanem Czornieńkim (Роман Чорненький) przybliżyli w swoim tekście szczegóły dokonanej przez Niemców latem 1941 roku zbrodni w Czarnym Lesie, w której zamordowano przedstawicieli inteligencji stanisławowskiej. Przy okazji próby określenia bieżącego stanu badań u postulatów badawczych Autorzy zaprezentowali nowe fakty w sprawie.

Zagadnienie prac poszukiwawczych polskich ofiar totalitaryzmów na terenie Ukrainy poruszył Rafał Michliński (Рафал Міхлінський). Autor, na wybranych przykładach, przedstawił spostrzeżenia związane z prowadzonymi na terenie Ukrainy pracami archeologicznymi, których celem jest identyfikacja miejsc pochówku Polaków, zamordowanych w wyniku działań totalitaryzmów.

Roman Tarasewycz (Роман Тарасевич), autor przedostatniego artykułu, podjął się próby analizy problematyki terminologii w odniesieniu do kwestii wysiedlenia Polaków ze Stanisławowa w latach 1944–1946. W tekście znaleźć można porównania polskiego i ukraińskiego postrzegania tego zagadnienia, jak również próby wskazania na najbardziej poprawne pojęcia.

Autor ostatniego tekstu, Bohdan Maksymiec (Богдан Максимець) w swoim artykule przybliżył sylwetkę Oksany Popowycz – ukraińskiej działaczki politycznej i społecznej żyjącej w latach 1926–2014, która w ciągu całego swojego życia zaangażowana była w działalność narodowowyzwoleńczą Ukraińców, za co w czasach ZSRS była wielokrotnie karana.

Trafiający do rąk Czytelników tom jest z pewnością wartościowy i wnosi ciekawe ustalenia do bieżącego stanu badań. Wprawdzie poszczególne teksty często nie wyczerpują omawianego zagadnienia w zupełności, co niejednokrotnie sygnalizowali we wstępach już sami Autorzy, tym niemniej wszystkie one w takich wypadkach mogą stanowić przyczynki do dalszych i pogłębionych analiz i badań.

Adam Adrian Ostanek